

Seminarieprogram FOR

Trädgårdsmässan Nordiska Trädgårdar
på Stockholmsmässan 20-23 mars 2014

Årets tema
**Urban
fägring**

Fritidsodlingens Riksorganisation, FOR, är medarrangör av Nordiska Trädgårdar tillsammans med Stockholmsmässan. FOR ansvarar för delar av Trädgårdsmässan som Rådgivningsgatan, de Öppna föredragen samt seminarierna.

Nytt för i år är att Trädgårdsmässan ligger i C-hallen! Dessutom pågår ytterligare en mäsas samtidigt; Hem & Villa Utemiljö. En biljett ger alltså tillträde till två olika mässor.

Rådgivningsgatan är samlingsplatsen för sällskap, föreningar och organisationer vilka alla har anknytning till fritidsodlingen i landet. Här ryms mycken kunskap och engagemang och som besökare blir Du väl mottagen i de olika monterarna. Passa på att fråga!

De Öppna Föredragen är korta kostnadsfria föredrag som pågår under mässans fyra dagar på tre olika scener i utställarhallen. Föredragen bjuder på det mesta som ryms inom tema trädgård: odling, mat, böcker, favoritväxter, utnämningar och prisutdelning mm.

Årets Seminarier har skilda teman med avsikten att täcka in så många verksamhetsområden som möjligt, för att intressera och locka trädgårdsbranschens yrkesfolk att besöka mässan. FOR har även uppmärksammat årets tema Urban Odling genom ett seminarium om "Odlingar i urbana miljöer" på fredagen. Och för allmänheten "Att odla i stan" på lördagen. Föreläsarna är handplockade och representerar flertalet organisationer med anknytning till trädgårdsområdet. I år har vi även en engelsk trädgårdsdesigner som föreläsare.

Utställare på Nordiska Trädgårdar kommer från trädgårdssektorns olika verksamhets- och produktionsområden. Som besökare har Du möjlighet att handla, ställa frågor samt studera allt ifrån fröer och plantor, redskap och maskiner, trädgårdsmöbler och böcker till växthus och vattenanläggningar. Yrkesodlare, trädgårdsrådgivare, forskare och författare med det allra senaste inom trädgård finns också på plats för att dela med sig av sina tips och erfarenheter.

Idéträdgårdar och balkonger är kreativa skapelser och härliga inspirationskällor.

Anmälan till seminarium vid Nordiska Trädgårdar 2014

Varje seminarium kostar 1200 SEK. Kaffe ingår enligt programmet och i seminarieavgiften ingår även inträde till Nordiska Trädgårdar.

Anmälan kan ske antingen via e-post till: annica.larsdotter@for.se eller på www.for.se

Bifoga alltid dessa uppgifter vid anmälan: Namn, Företag/Organisation, Adress, Postnummer, e-postadress och mobilnummer och Faktureringsadress med Ref.nr.

Anmälan senast 28 februari 2014. Anmälan är bindande. Vid återbud före den 28 februari debiteras halva avgiften, därefter hela avgiften.

Anmälan kan överlåtas till annan deltagare från företaget/Organisationen.

Bekräftelse och faktura skickas ut efter att anmälan kommit till FOR.

Vi reserverar oss för eventuella ändringar i seminarieprogrammet.

Info: www.for.se, www.nordiskaträdgårdar.se

Frågor: annica.larsdotter@for.se, 070-651 70 14

**Torsdagen 20 mars
förmiddag**
Värdet av våra stadsträd

**Torsdagen 20 mars
eftermiddag**
Rätt naturstensmaterial för
hållbar utemiljö
Växtmaterial och växt-
kompositioner i offentliga
planteringar

**Fredagen 21 mars
förmiddag**
Odlingar i urbana miljöer

**Fredagen 21 mars
eftermiddag**
Hur tar vi hand om vattnet
vid extremskyfall?
Kyrkogården – mer än en
begravningsplats

**Seminarium,
Lördag 22 mars, 2014
kl.13.00 - 16.30
för allmänheten**

Att odla i stan

En bra början kan vara
att odla i krukor och
pallkragar. Balkongodling
bidrar också till stadens
grönska.

Seminarieprogram FOR

Trädgårdsmässan Nordiska Trädgårdar
på Stockholmsmässan **20-23 mars 2014**

Värdet av våra stadsträd
Torsdag 20 mars - förmiddag

Odlingar i urbana miljöer
Fredag 21 mars - förmiddag

Rätt naturstensmaterial för hållbar utemiljö
Torsdag 20 mars - eftermiddag

Hur tar vi hand om vattnet vid extremskyfall?
Fredag 21 mars - eftermiddag

Val av växter och växtkompositioner
till offentliga planteringar
Torsdag 20 mars - eftermiddag

Kyrkogården – mer än en begravningsplats
Fredag 21 mars - eftermiddag

Inledning och välkommen	08.50
Standard vid trädarbete i samarbete med SIS	09.00-09.30
Johan Östberg, filosofie doktor och konsult	
Riskträd – vad ska man kolla på och hur värderar man skador?	09.30-10.00
Johan Östberg, filosofie doktor och konsult	
Naturens som förebild vid val av stadsträd	10.10-10.40
Henrik Sjöman, lärare och forskare vid SLU Alnarp	
Kaffe	10.40-11.00
Ekosystemtjänster	11.00-11.40
Henrik Sjöman, lärare och forskare vid SLU Alnarp	
Skydd av träd vid byggnationer	11.50-12.20
Johan Östberg, filosofie doktor och konsult	
Avslutning	12.20

Torsdag 20 mars – förmiddag

VÄRDET AV VÅRA STADSTRÄD

VÄRDET OCH BETYDELSEN av säkra, friska och långlivade träd i urbana miljöer är så stort och omfattande att åtgärder som exempelvis trädval och etablering borde ha högre prioritet. Ekosystemtjänster är ett samlat begrepp för produkter, tjänster och värden som vi får från naturen t.ex. att vatten filtreras i marken och att luften renas. Hanteringen av frågor om träd och risk brottas många förvaltare med. Hur bedömer man ett träd som just riskträd? En skrift om skydd av träd vid byggnation håller på att tas fram och tanken är att skriften ska fungera som standard vid samtliga arbeten där träd ska skyddas. Det är viktigt att kommunikationen mellan beställare och utförare fungerar. Många gånger uppstår dock skillnader i hur vi tolkar det skrivna. För att förtydliga de termer som används inom svensk trädvård håller det på att utarbetas en svensk standard för trädterminologi. Standarden skapas genom SIS (Swedish Standards Institute) med förhoppningen att lanseras 2014. •

Moderator: Henrik Sjöman

Fredag 21 mars – förmiddag

ODLINGAR I URBANA MILJÖER

I DAGENS URBANA samhälle får vi tampas med miljöproblem, ökande segregation och försämrad ekonomi. När allt fler människor vill få rum i storstäderna blir diskussioner kring förtätningsproblematiken synnerligen aktuellt. Därför är det inte så konstigt att intresset för stadsodling blivit så stort och växande – rena folkrörelsen! Trenden att odla i staden har engagerat många, inte enbart förvaltningar och privatpersoner. På kort tid har man uppmärksammat fördelarna med att omvandla och utnyttja gräsytor och gröna "restytter" till odlingslotter. Många stadsodlingsprojekt är på gång i våra städer. Ett bra stadsodlingsprojekt bör innefatta såväl ekologiska som sociala och ekonomiska dimensioner. Under förmiddagen får vi ta del av erfarenheter från flera intressanta projekt. Det gröna borde dock ha en självklar plats vid stadsplanering. Möjligheterna och fördelarna med stadsodling är så många och så viktiga. Urban odling har såväl estetiska som ekologiska, social och hälsofrämjande värden. Daniel Bell, som titulerar sig både som trädgårdsmästare och designer, är uppvuxen i södra England men är numer bosatt i Skåne. Grönskande väggar och trädgårdar på vertikalen är spännande nya grepp när det gäller stadsodling. •

Moderator: Ulrika Flodin Furås, journalist & fotograf

Inledning och välkommen	13.10
Natursten som bygg- och anläggningsmaterial	13.20-13.50
Kurt Johansson, professor Landskapsarkitektur, SLU Alnarp	
Hur försäkras man sig om att få den stenkvalitet man behöver till sitt projekt/sin anläggning?	14.00-14.45
Björn Schouenborg, Dr Mineralogi & Petrologi, ansvarig för natursten inom CBI/SP	
Kaffe	14.55-15.15
Miljö – och arbetsmiljöaspekter vid val av natursten	15.15-16.00
Kurt Johansson, professor Landskapsarkitektur, SLU Alnarp	
Besiktning och kontroll av material och montage	16.10-16.40
Göran Andersson, certifierad besiktningsman	
Avslutning	16.40

Torsdag 20 mars – eftermiddag

RÄTT NATURSTENSVAL FÖR HÅLLBAR UTEMILJÖ

NATURSTEN ÄR INGET entydigt begrepp. Det finns olika stentyper som exempelvis granit, marmor, kalksten och skiffer, alla med skilda egenskaper. Och inom varje stentyp hittar vi olika stensorter, vilka i sin tur har stor variation. Idag rymmer världsmarknaden tiotusentals olika stensorter med mer eller mindre kända egenskaper. Valmöjligheten är därför stor men det krävs både kunskap och omsorg för att välja rätt. Natursten som bygg- och anläggningsmaterial bör bedömas ur estetisk, funktionell och hållbarhetssynpunkt. Detta ska sedan ställas mot kostnad och miljöbelastning under hela objektets livslängd. Rätt sten på rätt plats - olika miljöer kräver olika stensorter. Till detta kommer sociala aspekter. Under vilka arbetsförhållanden har stenen producerats? Förutom rätt valt stenmaterial är fackmässig montering av största vikt för slutresultatet. •

Moderator: Göran Andersson, Trädgårdsanläggarna

Fredag 21 mars – eftermiddag

HUR TAR VI HAND OM VATTNET VID EXTREMSKYFALL?

DET BLIR ALLT vanligare med rapporter om problem i samband med kraftiga skyfall med stora nederbörds-mängder på kort tid. Överbelastade dagvattensystem tillsammans med översvämmade källare och lågt liggande byggnader och markområden orsakar stora kostnader för såväl kommuner som för privatpersoner. Problemen blir alltmer påtagliga i takt med att samhällen förtätas och det blir allt färre grönområden där marken har förmågan att ta emot, jämna ut, magasinera, rena och fördröja vattenmängden. Andelen stenbelagda och asfalterade ytor borde minimeras och att man i stället använder genomsläppliga ytmaterial som grus, armerat gräs eller natursten och plattor med öppna fogar. Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, ska vara en självklar del vid planering av ny bebyggelse – såväl idag som i ett framtida klimatpåverkat samhälle! •

Moderator: Göran Andersson, Trädgårdsanläggarna

Inledning och välkommen	13.10
Nya generationens perenner	13.20-14.20
Trädgårdsmästare Per Bürger, Bürgers Växtgård Köping/Sala	
Några vedartade favoriter för besvärliga situationer	14.30-15.10
Johan Slagstedt, Projektör/landskapsingenjörMarkkompaniet Syd AB	
Kaffe	15.20-15.40
Using plants to best effect	15.40-16.20
Roger Platts, Garden Design & Nurseries, Edenbridge UK	
forts.	16.30-17.10
Using plants to best effect	
Avslutning	17.10

Torsdag 20 mars – eftermiddag

VAL AV VÄXTER OCH VÄXTKOMPOSITIONER TILL OFFENTLIGA PLANTERINGAR

VÄXTANVÄNDNING I OFFENTLIGA utemiljöer är ett ständigt aktuellt spörsmål i dessa dagar med sparkrav både när det gäller nyetableringar och skötsel av offentliga planteringar. Samtidigt framhålls hur oerhört viktig den gröna miljön är inte minst för att minska problemet med förtätning i våra städer. I "goda" lägen kan man i stort sett välja vilka växter man vill. Det kommer kanske ändå att fungera. Men i extrema lägen som takträdgårdar, vattensjuka marker och torr skugga är växtvalet avgörande för anläggningen. Engelsmannen Roger Platts är en skicklig trädgårdsdesigner med egen plantskola i Edenbridge i Kent. Roger har i många år vunnit åtskilliga medaljer och utmärkelse för sin skaparskicklighet och är en välkänd och populär trädgårdsprofil i engelsk media. Under eftermiddagen får vi ta del av hans kunskaper och erfarenheter och lyssna till temat hur vi bäst använder perenner och vedartade växter för att ett lyckat resultat. •

Moderator: Henrik Bodin, trädgårdsrådgivare, FOR

Fredag 21 mars – förmiddag

KYRKOGRÅRDEN – MER ÄN EN BEGRAVNINGSPLOTS

KYRKOGRÅRDAR HAR FUNNITS i åtskilliga hundra år före oss och skattar högt natur/kultur/historisk värde som vi måste värna om. De utgör en viktig del av vårt kulturarv. Våra kyrkogårdar är såväl en grön miljö, ett offentligt parkrum, som en rekreationsplats där vi kan njuta av tystnad och stillhet och hämta kraft. Kyrkogårdar är unika växtmiljöer och oerhört värdefulla för den biologiska mångfalden men också en miljö i förändring genom utvidgningar och ändrade skötselmetoder. Genom Programmet för Odlad Mångfald, POM's, arbete med att inventera och bevara äldre kulturväxter har också kunskapen om kyrkogårdarnas äldre växtmaterial ökat. År 2010 invigde Gamla kyrkogården Uppsala sin nya ljusgestaltning. Den är ljusdesignad, planerad och skapad av Florence Hermansson. Vi får följa den spännande resan genom hela ljusgestaltungsprocessen, från start till invigning. •

Moderator: Eva Grönwall, chef för Begravnings- och kyrkogårdsenheten, Svenska Kyrkans Arbetsgivarorganisation

08.50 Inledning och välkommen
09.00-09.40 Stadsnära odling – en del av grön stadsutveckling i Göteborg
Annette Gustavsson, projektledare Stadsnära odling och Paula Palm, trädgårdscoach
09.50-10.30 Kan mat och gemenskap odlas i städerna?
Kerstin Hessle, lärare och Marie Pilfalk, rektor Broholmskolan i Lidköping
10.30-10.50 Kaffe
10.50-11.30 Vertical gardens – det började med ett första försök med grönskande utomhusväggar i London, för att sedan följas av spännande experimenterande med gröna väggar i Sverige.
Daniel Bell, plantsman and designer Föreläsningen framförs på engelska.
11.40-12.20 Stadsodlandets roll i en biofil stadsutveckling
Linda Pettersson, landskapsarkitekt Urbio AB
12.20 Avslutning

13.00 Inledning och välkommen
13.10-13.50 Klimatförändringarna – en av flera utmaningar
Pär Holmgren, meteorolog och författare
14.00-14.40 Hur ska vi tänka kring klimatrisker som exempelvis intensivare nederbörd?
Mats Bergmark, hydrogeolog, utvecklingsstrateg på Räddningsverket i Medelpad
14.50-15.30 Rum för vatten – vad händer när ledningsnätets kapacitet inte räcker till?
Erik Mårtensson, hydrolog DHI Sverige AB
15.30-15.50 Kaffe
15.50-16.20 Skörda regnet!
Linda Pettersson, landskapsarkitekt LAR/MSA URBIO AB
16.30-17.10 Regnbäddar/biofilter – tilltalande planteringar som renar och fördröjer dagvatten
Kent Fridell, landskapsarkitekt Tengbom
17.10 Avslutning

13.00 Inledning och välkommen
13.10-13.50 Förstå, förvalta och förnygra kyrkogårdens gröna kulturarv
Henrik Morin, parkkonsult, medarbetare i POM
14.00-14.40 Kyrkogårdens naturvärde
Dan Andersson, naturvårdsbiolog
14.40-15.00 Kaffe
15.00-15.50 Projektet "Att ljussätta en kyrkogård med det levande ljuset som ledstjärna – en balansakt"
Florence Hermansson, ljusdesigner, ljusplanerare och konstnär
16.00-16.30 Gravmonument och gravvård av sten i historiskt perspektiv
Kurt Johansson, professor Landskapsarkitektur, SLU Alnarp
16.30 Avslutning